

SIS-FINNMÁRKKU DIGGEGODDI - INDRE FINNMARK TINGRETT

DOM

Avsagt: 16.01.2013

Saksnr: 12-155047MED-INFI

Rettsens leder: dommerfullmektig Martin Arneng Varsi

Meddommere: Torgeir Olsen
Ingela Terese Nyborg

Den offentlige påtalemyndighet Politadvokat Jon Bertelsen

mot

Johan Mikkel Mikkelsen Sara Advokat Trond Pedersen Biti

DOM

Johan Mikkel Mikkelsen Sara, er født 02.06.1953 og bor i Trondheimsveien 15 B, 0560 Oslo.

Ved tiltalebeslutning utferdiget av Østfinnmark politidistrikt 25.09.2012 er han satt under tiltale ved Sis-Finnmárkku diggegoddi - Indre Finnmark tingrett for overtredelse av

Straffeloven § 270 første ledd nr 1 jf annet ledd

for i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse, rettsstridig å ha forledet noen til en handling som voldte tap eller fare for tap for ham eller den han handlet for

Grunnlag:

For årene 2008 og 2009 som sametingsrepresentant leverte han inn reiseregninger til Sametinget for tilsammen 73 517 kr mer enn han hadde krav på etter Sametingets reiseregulativ, slik at det oppstod tap eller fare for tap for Sametinget. Han var i den aktuelle perioden ansatt i SAS og hadde tilgang til billige flybilletter på grunn av sitt ansettelsesforhold i SAS, men krevde refusjon fra Sametinget etter internettpriis på flybilletten på den aktuelle strekningen og datoen.

Hovedforhandling ble holdt 9. januar 2013. Tiltalte møtte og erkjente seg ikke skyldig etter tiltalebeslutningen.

Retten mottok forklaring fra to vitner, og det ble foretatt slik dokumentasjon som framgår av rettsboken.

Aktor la ned påstand om at tiltalte dømmes i samsvar med tiltalebeslutningen til:

Betinget fengsel i 24 dager, samt en bot på kr 12 000,-, subsidiært fengsel i 24 dager.

Han dømmes til å betale kr 43 106,25. i erstatning til Sametinget med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.

Han idømmes sakskostnader etter rettens skjønn.

Forsvarer la ned slik påstand:

Saken avvises.

Tiltalte frifinnes, subsidiært han anses på mildeste måte.

Rettenns vurdering

I straffesaker er det påtalemyndigheten som har bevisbyrden for at tiltalte har begått de i tiltalen beskrevne handlinger. Bevisbyrden gjelder også i forhold til tilstrekkelig utvist skyld. All rimelig og fornuftig tvil skal ved rettenns bevisvurdering komme tiltalte til gode.

Retten legger følgende til grunn som bevist utover rimelig tvil:

Tiltalte var Sametingsrepresentant i perioden nevnt i tiltalen. Han jobbet samtidig i SAS som bussjåfør for flyselskapet, og hadde derfor tilgang på rabatterte billetter på fritidsreiser. Tiltalte møtte på Sametinget åtte ganger i året. Han bodde da, og bor fortsatt på Østlandet og var derfor avhengig av reisevirksomhet for å kunne delta på møtene. Tiltalte hadde en avtale med Sametinget om at dersom han kjørte strekningen Oslo/Karasjok tur/retur ville han ikke få dette dekket ved kilometergodtgjørelse, grunnet de store omkostningene. Han måtte i så fall oppføre flyreise på strekningen Oslo/Lakselv, samt oppgi pris for reisen. Kostgodtgjørelse ville bare gis for tiden medgått for en eventuell flyreise. Vedlegg for faktiske utgifter var i de nevnte tilfellene ikke nødvendig, og følgelig heller ikke praktisk.

Tiltalte benyttet ordningen ved å føre opp ordinær flybillettpris i reiseregningene samtidig som han reiste med rabatterte flybilletter han hadde tilgang til som SAS-ansatt. Etter påtalemyndighetens beregninger krevde han kr 73 517,- for mye i reisegodtgjørelse sett i forhold til faktiske utgifter. Etter en nærmere gjennomgang av reiseregningene foretatt av Sametinget og tiltalte i fellesskap, fremkommer det at tiltalte krevde kr 106 047,25- i reisegodtgjørelse mens hans faktiske utgifter kun var på kr 62 941,-. Dette betyr at tiltalte krevde kr 43 106,25. for mye sett i forhold til sine faktiske utgifter.

Sametinget ble oppmerksom på uregelmessighetene ved reiseregningene gjennom media, og tok der etter kontakt med tiltalte. I samtale med representant fra Sametinget erkjente tiltalte å ha krevd for mye i reisegodtgjørelse, og han ble da bedt om å melde seg til politiet innen en frist ellers ville Sametinget inngi anmeldelse. Den 29. februar 2011 anmeldte tiltalte seg selv. Saken ble imidlertid henlagt av Østfinnmark politidistrikt grunnet manglende påtalebegjæring den 20. desember 2011. Sametinget påklaget henleggelsen ved to henvendelser, den 11. januar og 2. februar 2012. Østfinnmark politidistrikt fastholdt henleggelsesvedtaket, og oversendte saken til statsadvokaten i Troms og Finnmark for vurdering. Den 15. mars 2012 tok statsadvokaten Sametingets klage til følge og beordret saken gjenopptatt.

Prosessuelt, avvisning av saken

Tiltalte har gjort gjeldende at saken må avvises fordi Sametinget verken har innlevert en faktisk klage eller har hatt formell klageadgang. Det fremkommer ikke av Sametingets to skriv at det dreier seg om en klage, og uansett har institusjonen ikke klagerett da det ikke var denne som anmeldte forholdet.

En henleggelse kan påklages til overordnet påtalemyndighet, jf. straffeprosessloven § 59 a første ledd nr. 1. Klagefristen er tre måneder jf. § 75 annet ledd. Det er ikke tvilsomt at politidistriktets vedtak om henleggelse ble omgjort innen fristen. Det er heller ikke tvilsomt at Sametingets henvendelser til politidistriktet må anses som en klage, noe også statsadvokaten har betraktet skrivene som.

Dersom saken blir henlagt grunnet manglende prosessforutsetninger, for eksempel ved manglende påtalekompetanse, må mangelen avhjelpes før saken kan forfølges. Dette gjelder allikevel ikke dersom overordnet påtalemakt omgjør vedtaket gjennom klage etter reglene i § 59 a, jf. § 74 sjette ledd. Dette betyr at overordnet påtalemakt har kompetanse til å omgjøre et vedtak om henleggelse uavhengig av forutgående prosess og vurderinger foretatt av underordnet påtalemyndighet.

Statsadvokaten beordret saken gjenopptatt til fortsatt etterforskning, og avviste med dette politidistriktets syn om manglende påtalebegjæring. Etter statsadvokatens oppfatning er saken underlagt offentlig påtale. Retten er enig i dette. Selv om bedragerisaker i utgangspunktet forutsetter påtalebegjæring fra fornærmede, kan dette ikke gjelde for alle tilfeller. I tilfeller der det er mistanke om bedrageri mot offentlige institusjoner, er det ikke bare de involverte aktører som har interesse i saken. Særlig dersom det dreier seg om uberettiget berikelse av offentlige midler, vil det være av allmenn og offentlig interesse at saken etterforskes. I tilfeller der det er offentlig ansatte eller folkevalgte representanter som mistenkes for bedrageri, vil allmennhetens interesse av å få saken etterforsket være særlig sterk.

Etter rettens oppfatning er det ingenting som tilsier at saken skal avvises. Sametinget er fornærmet og har derfor klageadgang og henvendelsen til politidistriktet er uten tvil en klage. Selv om saken ble henlagt endret statsadvokaten vedtaket innen fristen. Det kan heller ikke være tvilsomt at saken i utgangspunktet er underlagt ubetinget offentlig påtale. Saken avvises ikke, men fremmes til behandling.

Materielt, bedrageri

Tiltalte har subsidiært påstått seg frifunnet. Han har ikke forledet Sametinget til å utbetale mer enn han hadde krav på, ettersom hans praksis var kjent. Sametinget har heller ikke tapt penger, ettersom det uansett måtte ha blitt utbetalt penger for ordinær flybillett dersom tiltalte ikke hadde hatt rabatterte priser. I alle tilfeller var tiltaltes rabattordning en del av hans lønning fra SAS som på ingen måte skal tilfalle Staten. Kravet må uansett reduseres med kr 24 000,- som tiltalte hadde i parkeringsutgifter.

Retten vil innledningsvis se på beløpets størrelse og tiltaltes påstand om reduksjon av dette. Tiltalte hadde en privat bil stående i en privat oppkjørsel hos en bekjent i Alta. Bilen ble benyttet som transportmiddel fra Alta til Karasjok når tiltalte kom til Alta med fly.

Bekjenten krevde kr 1 000,- per måned i parkering, og har bekreftet dette i et skriv av 24. september 2012. Tiltalte mener at dette er faktiske utgifter som må komme til fradrag.

Etter rettens syn kan disse pengene ikke komme til fradrag. Retten skal bemerke at det synes merkelig at det offentlige skal betale for at tiltaltes private bil står permanent hos en annen privatperson. På tross av dette kan det ikke utelukkes at også slike utgifter dekkes av arbeidsgiver, dersom dette fremstår som fornuftig. I dette tilfellet mener retten at dokumentasjonen på utlegget ikke er tilstrekkelig. Det vises til at bekräftelsen er av nyere dato, noe som fremstår som påfallende. Det er heller ikke godtgjort at pengene er betalt av tiltalte. Det foreligger ingen kvittering eller kontoutskrift som bekrefter dette. Den påberopte sum av kr 24 000,- kommer ikke til fradrag.

Det er etter dette ingen tvil om at tiltalte krevde kr 43 106,25. for mye i reisegodtgjørelse. Etter rettens syn er det heller ingen tvil om at tiltalte, ved å levere inn uriktige reiseregninger der det ble krevet mer enn faktiske utgifter, fremkalte en villfarelse som forledet Sametinget til å utbetale mer enn tiltalt hadde krav på. Retten utelukker at Sametingets administrasjon var kjent med at tiltalte krevde mer enn han hadde krav på i sine reiseregninger, og henviser i denne anledning til forklaringen til Sametingets direktør Rune Fjellheim. I følge hans forklaring var både han og administrasjonen ukjent med tiltaltes praksis.

Det kan heller ikke være tvilsomt at Sametinget har lidt et faktisk tap som følge av tiltaltes handling. At det oppgitt beløp uansett ville ha kommet til utbetaling enten tiltalte reiste på den ene eller den ander måten, er uten betydning. Det avgjørende er at Sametinget utbetalte et beløp som overskred de faktiske utgifter tiltalte hadde pådratt seg i forbindelse med reisen. At det ble utbetalt et høyere beløp enn tiltalte hadde krav på, må følgelig anses som tap på Sametingets hånd. Når det gjelder tiltaltes anførsel om at hans frynsegoder fra SAS ikke skal tilfelle Staten, har retten vanskelig for å se relevansen i dette resonnementet. Det avgjørende er som sagt ikke hvordan tiltalte foretok reisen eller hva det kostet, men at han oppførte utgifter ved reisen som høyere enn hva som faktisk var tilfelle.

Når det gjelder skyldkravet, legger retten til grunn at tiltalte har handlet forsettlig. Ved å handle som han gjorde, må han ha regnet det som sikkert eller overveiende sannsynlig at Sametinget ville bli forledet til å utbetale mer enn tiltalte hadde krav på, og med det påføres et tap. De uberettigede utbetalingene beholdt tiltalte selv. Det kan derfor ikke være tvil om at han handlet med vinnings hensikt.

Samlet finner retten det bevist utover rimelig tvil at tiltalte har forholdt seg som beskrevet i tiltalen, og at han har handlet forsettlig og med vinnings hensikt. Ved bevisvurderingen har retten vektlagt forklaringene fra tiltalte og Fjellheim, samt oversikt over tiltaltes reiseregninger.

Straffeutmålingen

Tiltalte er en 59 år gammel tidligere straffet mann. De tidligere domfellelser er gamle og uten betydning for denne saken. Tiltalte er sykemeldt, tjener ca. kr 24 000,- brutto per måned, har ingen formue og ingen forsørgelsesbyrde. Han skal straffes for bedrageri.

Straffen for bedrageri er bøter eller fengsel i inntil tre år. Et sentralt vurderingstema er størrelsen på bedrageribeløpet, men også bedrageriets art og øvrige omstendigheter kan være av betydning. For eksempel om bedrageriet har pågått over tid, hvem som er å anse som fornærmet og om gjerningspersonen har utvist et særlig bedragerers sinnelag.

Bedrageribeløpet på kr 43 106,25. er av moderat omfang. Det er allikevel skjerpene at bedrageriet er begått mot en offentlig institusjon og i strid med den avtale som forelå mellom tiltalte og Sametinget.

Saken er blitt gammel. Det er gått neste to år fra tiltalte anmeldte seg selv, uten at tidsbruken kan lastes tiltalte på noen måte. Av denne grunn finner retten at det skal gis en fullt ut betinget reaksjon. Det vil heller ikke bli utmålt en bot. Straffen settes til fengsel i 24 dager, som gjøres betinget med en prøvetid på to år.

Erstatning

Påtalemyndigheten har nedlagt påstand om erstatning på vegne av Sametinget i medhold av straffeprosessloven § 427 jf. § 3. Kravet bygger på alminnelige erstatningsrettslige regler, og begrunnes ut fra det faktiske tap fornærmede er påført som en følge av tiltaltes handling. Kravet er framsatt og anses dokumentert.

Ved å innsende uriktige reiseregninger, fikk tiltalte utbetalt kr 43 106,25. mer enn han hadde krav på i reisegodtgjørelse fra Sametinget. Under henvisning til bevisførselen under skyldspørsmålet handlet tiltalte forsettlig og med vinnings hensikt. Det er med dette ingen tvil om at det foreligger et ansvarsgrunnlag, et tap og en årsakssammenheng som må ha vært påregnelig for tiltalte. Det gis med dette dom for erstatning. Tiltalte dømmes til å betale kr 43 106,25 i erstatning til Sametinget inne to uker fra dommens forkynnelse.

Saksomkostninger

Ved domfellelse skal tiltalte som hovedregel idømmes sakens omkostninger, jf. straffeprosessloven § 436. Retten ser ingen grunn til å fravike hovedregelen og saksomkostninger idømmes med kr 2 000,-.

Dommen er enstemmig.

Dommen er ikke avsagt innen tredagers fristen i straffeprosessloven § 42 tredje ledd, grunnet stor arbeidsbyrde.

SLUTNING I KJENNELSE

- Sak 12-155047MED-INF1 fremmes.

DOMSSLUTNING

Johan Mikkel Mikkelsen Sara, født 02.06.1953, dømmes for overtredelse av straffeloven § 270 første ledd nr. 1 jf. annet ledd, til fengsel i 24 – tjuefire – dager. Fullbyrdelsen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 - to - år.

Johan Mikkel Mikkelsen Sara dømmes til å betale erstatning til Sametinget med 43106 – førtitretusenethundreogseks – kroner og 25 – tjuefem – øre innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Saksomkostninger idømmes med 2000 – totusen – kroner.

Frammøteforkynning

Domfelte er innkalt til frammøteforkynning

Sted: Sentrum politistasjon, Oslo

Dag: Onsdag

Dato: 16.01.2013

Klokkeslett: 14.00

Retten hevet

Martin Arneng Varsi

Torgeir Olsen

Ingela Terese Nyborg

RETTLEDNING TIL DOMFELTE I TINGRETTE

Anke over tingrettens dom

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. Anke over en dom i tingretten må settes fram innen to uker fra den dag dommen er avsagt eller forkynt. Domfelte må innen samme frist angi om det begjæres ny behandling av rettskrav pådømt til fordel for fornærmede eller andre, slik som nevnt i straffeprosessloven § 3.

Hvis du mener at skyldkravene for straff ikke er oppfylt, kan du anke over bevisvurderingen under skyldspørsmålet. Du kan også anke over lovanvendelsen under skyldspørsmålet, utmålingen av straff eller annen rettsfølge, og over feil ved saksbehandlingen.

Lagmannsretten kan nekte å behandle anken hvis retten finner det klart at den ikke vil føre frem. Hvis saken gjelder en forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn seks år, vil anken bare kunne nektes fremmet når retten finner at anken gjelder spørsmål av mindre betydning, eller at det ellers ikke er grunn til at anken blir fremmet. I saker hvor påtalemyndigheten ikke har påstått eller det ikke er idømt annen reaksjon enn bot, inndragning, eller tap av retten til å føre motorvogn, kan anken bare fremmes dersom særlige grunner taler for det.

Hvis anken blir fremmet, får du oppnevnt en forsvarer som betales av det offentlige. Dersom du ønsker en bestemt forsvarer, bør du opplyse om det samtidig med anken eller så snart som mulig senere.

I ankeerklæringen må nevnes:

- den dom som ankes, om anken gjelder hele dommen eller bare enkelte tiltaleposter, og om den omfatter avgjørelse om inndragning eller mortifikasjon
- om anken gjelder saksbehandlingen, bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen under skyldspørsmålet, eller avgjørelsen om straff eller annen rettsfølge
- når anken gjelder saksbehandlingen; hvilken feil som påberopes
- om det begjæres ny behandling av rettskrav til fordel for fornærmede eller andre, som nevnt i straffeprosessloven § 3

Ved begjæring om ny behandling av krav som nevnt i straffeprosessloven § 3, må det angis:

- om den gjelder hele avgjørelsen
- det resultat som kreves
- de feil som gjøres gjeldende
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevis som vil bli ført

Videre bør nevnes:

- nye bevis som påberopes
- den endring som ønskes
- ved anke over lovanvendelsen; hvilken feil anken grunnes på

Du kan sette fram ankeerklæringen skriftlig eller muntlig for den tingretten som har avsagt dommen, eller for påtalemyndigheten (f.eks. statsadvokaten eller politiet). Hvis du er varetektsfengslet, kan du også sette fram anken for tilsatte i fengselet. Forsvareren eller en annen advokat kan gi råd om du bør erklære anke, og eventuelt hjelpe deg med å skrive ankeerklæringen. Du kan også få hjelp til å skrive ankeerklæringen hos tingretten, påtalemyndigheten eller hos tilsatte i fengselet. I alle tilfelle må du selv underskrive ankeerklæringen.

Begjæring om ny behandling i tingretten

Hvis du er domfelt uten å ha vært til stede under hovedforhandlingen, kan du begjære saken behandlet på nytt. Vilkaarene for ny behandling på grunn av møtefravær er at du gjør det sannsynlig at du hadde gyldig fravær, og at du ikke kan bebreides for at du unnlot å melde fra i tide. Begjæring om ny behandling må settes fram for tingretten eller påtalemyndigheten innen to uker fra dommen er forkynt.

Fengselsstraff

Dersom du er idømt fengselsstraff og har særlige ønsker om tidspunktet for soningen av denne, må du henvende deg til Kriminalomsorgen. Du vil få pålegg av Kriminalomsorgen om å møte til fastsatt tid og sted for soning av fengselsstraffen.

Dersom du er idømt betinget fengselsstraff, betyr det at utmålingen eller fullbyrdelsen av straffen er utsatt i en prøvetid. Grunnvilkåret ved betinget dom er at du ikke begår noen ny straffbar handling i prøvetiden. Det kan være

fastsatt andre vilkår i dommen. Hvis du begår en straffbar handling i prøvetiden, kan retten gi en samlet dom for begge handlingene eller særskilt dom for den nye handlingen. Hvis du bryter fastsatte vilkår, kan retten bestemme at straff helt eller delvis skal fullbyrdes.

Samfunnsstraff

Dersom du er idømt samfunnsstraff, vil det si at du er pålagt å utføre samfunnsnyttig tjeneste, delta i program eller andre tiltak utarbeidet av Kriminalomsorgen i så mange timer som retten har bestemt. Samfunnsstraffen kan også inneholde forbud mot kontakt med bestemte personer. Kriminalomsorgen bestemmer når og hvordan straffen skal gjennomføres. Hvis du begår en ny straffbar handling før samfunnsstraffen er gjennomført, eller hvis du ikke utfører samfunnsstraffen, kan retten bestemme at den subsidiære fengselsstraffen helt eller delvis skal fullbyrdes.

Bot

Hvis en bot ikke blir betalt til fastsatt tid, vil den bli innkrevet av Statens Innkrevingsentral ved lønnstrekk eller annen tvangsfullbyrdelse. Lykkes ikke dette, må den subsidiære fengselsstraffen sones.